

"לבניינה של תורה" – חלק ר"מ

שיחה שנמסרה בביהמ"ד מפי מו"ר רה"י

--- שותפות בתיקון עולם ---

שבולים וגלוסקאות, אמר לו: אלו מעשה הקדוש ברוך הוא, ואלו מעשה בשר ודם, אין אלו נאים? א"ל טורנוסרופוס: הוא חפץ במילה, למה אינו יוצא מהול ממעי אמו? א"ל ר' עקיבא: ...ולמה אינו יוצא מהול, לפי שלא נתן הקדוש ברוך הוא לישראל את המצות אלא כדי לצרף בהן!"

ר' עקיבא הבין שמצוות המילה נתפסה בעיני טורנוסרופוס כצורך של הבורא בעזרת נבראיו להשלמת העולם. לכן הראה לו דוגמא חיה ופשוטה מן הטבע (שיבולים וגלוסקאות (עוגות)), ללמדו שהעולם נברא, באופן מכוון בצורה כזו של מתן מקום לאנושות להשלמת המציאות. מדוע בחר הבורא לשתף את האדם בהשלמת הבריאה? "לפי שלא נתן הקדוש ברוך הוא לישראל את המצות אלא כדי לצרף בהן" התפקיד הזה של השלמת הבריאה מעצים אותנו!

כד דיקינן שפיא רואים דבר נוסף. במדרש רבה מובא³: "אותו האילן שאכל ממנו אדם וחוה, ר"מ אומר חטים היו.. מתמרות

עולם יפה ברא רבונו של עולם, עולם מלא כל טוב, אך עם זאת - לא שלם ובעל חסרונות. הדוגמא הבולטת ביותר לכך היא מצוות המילה. יהודי נולד כשהוא ערל, ואביו מצווה להשלים, לתקן¹, את בנו הערל, על ידי המילה. אם אביו לא מל אותו, חלה עליו החובה, עד יומו האחרון, למול את עצמו.

שאלה זו עלתה על שולחן מלכים, כמובא במדרש²:

"שאל

טורנוסרופוס

הרשע את ר'

עקיבא: איזה

מעשים נאים של

הקדוש ברוך הוא או של בשר ודם? א"ל: של בשר ודם נאים!... א"ל: למה אתם מולים? א"ל: אף אני הייתי יודע שאתה עתיד לומר לי כן, לכך הקדמתי ואמרתי לך מעשה בשר ודם הם נאים משל הקדוש ברוך הוא. הביאו לי

¹ "והעם הנבחר חפץ השם יתברך להשלים תכונתו, ורצה להיות ההשלמה על ידי האדם, ולא בראו שלם מבטן, לרמוז אליו כי כאשר תשלום צורת גופו על ידו, כן בידו להשלים צורת נפשו בהכשר פעולותיו" (ספר החינוך על מצוות מילה).

² מדרש תנחומא פרשת תזריע סימן ז

³ בראשית רבה פרשת בראשית פרשה טו

אלא כלקוח. לקוח רוצה רק לקבל, הוא רואה את העולם כמשרד 'שירות לקוחות' שנועד להיטיב לו. אם שירות הלקוחות יתאים עצמו לרצונותיו, יואיל הוא להיות לקוח, ואם לאו, לאו.

הרמח"ל בתחילת ספרו 'דעת תבונות' את עניין ביראת האדם:

"היסוד הראשון שעליו עומד כל הבניין הוא - שרצה הרצון העליון שיהא האדם משלים את עצמו ואת כל הנברא בשבילו, וזה עצמו יהיה זכותו וגם שכרו! זכותו, לפי שנמצא שהוא מתעסק ויגע להשיג את השלמות הזו, ושכרו, שהרי סוף סוף יהיה מושלם".

בורא עולם נתן את טובתנו בידינו! המצב היותר שלם הוא שהאדם הוא בעצם 'שותף במעשה בראשית', ולא לקוח שמקבל. על דרך משל: לקוח קונה מוצר, אם הוא לא מרוצה, הוא לא יקנה אותו יותר, אך הוא לא ינסה לתקן את המוצר ולשכללו. לעומת זאת, מי ששותף בדבר ואינו מרוצה מהמוצר ינסה לחשוב מה צריך להוסיף למוצר, מה צריך לשפר, מה צריך לחזק? הרי הוא הופך בכך להיות סוג של בעלים! רבש"ע עשה את האדם בעלים בעולם, "ותגזר אמר ויקם לך"⁸, יש ביד האדם סוג של בעלות המביאה את האדם עצמו ואת העולם לידי תיקון.

היו כארזי לבנון", לפני חטא אדם הראשון החיטה היתה גדולה וגבוהה. הגמרא בכתובות אומרת⁴: "עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים". ר' עקיבא מראה לטורנוסרופוס שיבולים, היינו החיטה, שקודם חטא אדה"ר הייתה גדולה וגבוהה, ולעתיד לבוא תחזור להיות גדולה וגבוהה. בתשובת רבי עקיבא מקופל רעיון עמוק ונסתר: הבריאה בראשיתה הייתה אכן שלמה יותר ממצבה הנוכחי - אדם הראשון נברא מהול⁵ וחטאו גרם להיווצרות הערלה⁶.

החיטה אף היא הייתה גדולה ושלימה יותר, אך חטא האדם גרם להנמכתה. תפקיד האדם לתקן ולהשיב את הבריאה למצבה הבראשית, כך מבאר הרב חרלפ בספרו 'מי מרום'⁷.

**בורא עולם נתן את טובתנו
בידינו! המצב היותר שלם
הוא שהאדם הוא בעצם
'שותף במעשה בראשית', ולא
לקוח שמקבל... רבש"ע עשה
את האדם בעלים בעולם,
"ותגזר אמר ויקם לך"¹, יש
ביד האדם סוג של בעלות
המביאה את האדם עצמו ואת
העולם לידי תיקון.**

נמצא שבורא עולם בעצם הבריאה, וגם בתהליך התהוות העולם, מינה את האדם כשותף אקטיבי בתיקון העולם והשבתו למצב העליון קודם החטא. רבוננו של עולם יכול היה לברוא את העולם בצורה אחרת, אך בחר בדרך הזו שבה אדם מישראל יהיה שותף בתיקון עולם, דבר שיגדל ויעצים אותו.

בפני כל אדם מונחת הבחירה החופשית להתנהל בעולם הזה לא כשותף בתיקון

⁴ קי"א ע"ב.

⁵ אבות דרבי נתן פרק שני, ה'.

⁶ סנהדרין ל"ח ע"ב.

⁷ פרשת בראשית, ועיין אור החיים הק' פרשת תזריע, פרק י"ב, ג'.

⁸ איוב כ"ב כ"ה.

רבונו של עולם העמיד את האדם כשותף בהמשך היצירה – "שלשה שותפין הן באדם: הקדוש ברוך הוא, ואביו, ואמו"¹⁰. כיצד נעשים הם שותפים עם הקב"ה? ע"י שיהיו נותנים - נותנים זה לזה, ואחר כך נותנים לילדיהם. אדם יכול לבחור, כאמור, לחיות בצורה פאסיבית של מקבל

- וכי למה לו להינשא? להינשא זה לתת, להינשא זה מחייב, זה סוג של יציאה ממצב של מקבל למצב של נותן. הגמרא ביבמות אומרת שאדם לא נשוי אינו שלם¹¹, משום שהוא לא עבר את 'שינוי הפאזה' ממקבל לנותן, מפסיבי לאקטיבי, בתיקון העולם ובהעמדת המשך הבריאה.

אמר לי הבוקר אחד הבחורים הנפלאים בישיבה שקשה בזמן קיץ - יש מעט אנשים והדבר מקשה על יכולת ההשתדלות וההתאצמות. אנו שייכים למפעל אדיר - מפעל של המשך מסירת תורה בישראל מהר סיני לכל הדורות, זו ישיבה! ישיבתנו היא ישיבת

הסדר, ופירוש הדבר שמלבד משא העברת התורה בעם ישראל, נושאים אנו על כתפנו את משא בטחון עם ישראל. ולא זו אף זו, ישיבת הכותל לקחה על עצמה אחריות נוספת להמשך העברת התורה

דוגמא חשובה לאדם בחיים היא עניין הנישואין. שואל הרמב"ן בבראשית-היעלה על הדעת שבורא עולם ברא את האדם, לפני שנתן לו עזר כנגדו, בצורה שלא יעמיד ולדות? במה הוא שונה מן הבהמות? ועונה הרמב"ן: "אבל יתכן לומר כי היה כדברי האומר (ברכות סא א)

דו פרצופים נבראו, ונעשו שיהיו בהם טבע מביא באיברי ההולדה מן הזכר לנקבה כח מוליד... וראה הקדוש ברוך הוא כי טוב שיהיה העזר עומד לנגדו, והוא יראנו, ויפרד ממנו ויתחבר אליו כפי רצונו. וזהו שאמר אעשה לו עזר כנגדו. וטעם "לא טוב", שלא יאמר בו "כי טוב" בהיותו לבדו...". אדם ואשתו נבראו כיצירה אחת שבאפשרותה להתרבות, אך רצה הבורא לשכלל את הבריאה הזו ופיצל אותם באופן שיהיו זה כנגד זה שאז שייכת בהם הנתינה. כשאין מציאות של נתינה לאחר זו מציאות שלילית - "לא טוב היות האדם לבדו", האדם נשאר רק מקבל. לאחר הפיצול נוצרה לו

אפשרות לתת. זו שלמות גדולה יותר, אך זה גם מסוכן, יש גם מציאות של "כנגדו"⁹ חלילה.

**זמן קיץ הוא אכן זמן קשה!
מלבד מיעוט התלמידים עליו
דיברנו יש גם את הניסיונות
הקשים הסובבים אותנו.
לצאת מהישיבה וללכת,
אפילו לדבר מצווה, פירוש
של דבר להיכנס לניסיונות של
שמירת העיניים, לצאת מבית
המדרש, מהאור האלוקי
השורה כאן, פירוש לצאת
מגן עדן. מנסים אנו להחזיק
את העמדה הגדולה והקשה
של העמדת התורה בישראל
וזה לא קל! אך מנצח בקרב
מי שמחזיק חזק יותר, מי
שמתאמץ יותר כל אחד
מהיושבים פה הוא שותף,
הוא בעל הבית, הוא אחראי,
הוא שותף במשימה הגדולה
והקשה והחשובה הזאת.**

¹⁰ קידושין ל' ע"ב.

¹¹ ס"ג ע"ב: א"ר אלעזר: כל אדם שאין לו אשה אינו אדם.

⁹ בראשית רבה פרשת בראשית פרשה יז: "אם זכה עזר, ואם לאו כנגדו".

יותר, מי שמתאמץ יותר. כולנו שותפים במאמץ, זה לא עניין של הר"מים, או של ראש הישיבה - זה עניין שלנו, כל אחד מהיושבים פה הוא שותף, הוא בעל הבית, הוא אחראי, הוא שותף במשימה הגדולה והקשה והחשובה הזאת. שומה עלינו לחזק איש את רעהו בקרב הזה, בניסיונות הללו - בהשכמת הבוקר, בלימוד בסדרים, כל אחד צריך לחשוב איך הוא תורם למערכה הזאת, של קיום בית המדרש בזמן מלחמה, בזמן של מורכבות וקשיים. הבא ליטהר מסייעין בידו - מי שרוצה הקב"ה מסייע לו לסיים את זמן קיץ בלימוד חזק, בהתחזקות בעבודת ה' כנגד המכשילים, שגם הם מרבש"ע. הקב"ה שלח את המניעים הללו כדי להעמידנו בנסיון, זו עבודה גדולה וכולנו נתגבר, וזו זכותנו וזה שכרינו.

לכלל ישראל בעולם היהודי החי ברובו בגולה. לכל המשאות הללו יש השלכות ומחיר: בזמן קיץ יש תלמידים רבים בשורות הצבא, ובני חו"ל גם הם לא נמצאים אתנו כאן (מעגלי החיים שלהם מצד עצם מציאות חיהם בחו"ל גורמים לכך). תלמיד בישיבת הכותל הוא שותף, הוא בעלים, במפעל התורה, הבטחון והעמדת התורה לכלל ישראל! מפעל גדול עצום וחשוב בדורנו! זו אחריות גדולה!

אחד הקרבות הקשים על ירושלים במלחמת השחרור, היה הקרב על סן-סימון. היום זו שכונה גדולה ב"ה, אך באותם ימים נערך שם קרב קשה מאד. נשארו קומץ לוחמים, עייפים ומותשים, פצועים וחסרי תחמושת. אמר להם מפקד הכח, רפול, לימים רמטכ"ל צה"ל: "דעו לכם מצבנו קשה, אך גם מצב אויבנו קשה, ינצח מי שיאסוף יותר כוחות במצב הקשה הזה!" הם אספו כוחות, ניצחו בקרב, ויש לנו היום את שכונת סן סימון, ברוך השם. כך משיב אני לאותו תלמיד בנוגע לזמן הזה: זמן קיץ הוא אכן זמן קשה! מלבד מיעוט התלמידים עליו דיברנו יש גם את הניסיונות הקשים הסובבים אותנו. לצאת מהישיבה וללכת, אפילו לדבר מצווה, פירושו של דבר להיכנס לניסיונות של שמירת העיניים, לצאת מבית המדרש, מהאור האלוקי השורה כאן, פירושו לצאת מגן עדן. אדם צריך לשקול בכובד ראש אם שווה ללכת אפילו למניין! אם ייכשל בדרך בראייה אסורה הוא לא הרוויח, הוא הפסיד! מנסים אנו להחזיק את העמדה הגדולה והקשה של העמדת התורה בישראל וזה לא קל! אך מנצח בקרב מי שמחזיק חזק

